

ALUMNIEUWSBRIEF

ALUMNI ONDERWIJSKUNDE GRONINGEN

NR. 9 JANUARI 2016

INHOUDSOPGAVE

[klik op een hoofdstuk om direct naar het hoofdstuk te gaan](#)

1	Van de voorzitter	01
2	Nieuws uit en activiteiten van de alumnivereniging	02
2.1	Notulen ALV 2015	02
2.2	Alumnimiddag 2016 Euroborg Groningen	04
2.3	Voorstellen nieuwe bestuursleden	05
3.	Terugblik op de alumnimiddag van AVOG 2015 in het UMCG	06
4.	Verhalen over en interviews met alumni	07
4.1	Over een handelingsgericht model voor eerstejaars engineering student success <i>Maartje van den Bogaard</i>	07
4.2	De Nederlandse Vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) <i>Robbert van Kampen</i>	09
5.	Nieuws van de faculteit	12
5.1	Faits divers uit de wereld van Onderwijskunde en GION <i>Prof. Dr. Roel Bosker</i>	12
5.2	Scripties-titels van afgestuurde onderwijskunde studenten (2015)	14

VAN DE VOORZITTER

Beste Alumnus,

Namens het bestuur allereerst een heel gelukkig 2016 toegewenst. Het belooft weer een jaar te worden met een aantal speciale gebeurtenissen. Allereerst ons jaarlijks symposium met de algemene ledenvergadering. We zijn reeds druk bezig met de voorbereiding en hebben als locatie dit keer de Euroborg en wel op vrijdag 20 mei 2016 a.s., hierbij zal FC Groningen onze gastheer zijn. Het volledige programma ontvangt u begin 2016.

2015 was voor onze vereniging een fantastisch jaar. Naast een zeer inspirerend symposium in het Universitair Medisch Centrum Groningen 22 mei jl., hebben we een goede Algemene Ledenvergadering gehad. Carla Rink nam tijdens deze ALV afscheid. Na 18 jaar bestuurslid te zijn geweest en diverse functies binnen het bestuur vervuld te hebben draagt zij het stokje nu over. Carla gaf in haar toespraak aan met heel veel plezier terug te kijken op een boeiende en zeer leerzame onderwijskundige periode. Het bestuur heeft Carla in de ALV uitgebreid bedankt voor haar geweldige inzet en betrokkenheid bij onze vereniging. Wij wensen haar alle goeds en heel veel succes bij haar werk en overige nevenfuncties.

Tijdens de ALV zijn de leden akkoord gegaan met de benoeming van Hanke Korpershoek en Dorinde Jansma in het bestuur van onze Alumnivereniging. Hiermee is het bestuur weer compleet. Wij wensen Hanke en Dorinde heel veel succes in het bestuur. In onze ALV is ook unaniem ingestemd om bij te dragen aan de totstandkoming van het portret van Leon van Gelder.

De reden voor onze bijdrage is dat wij zeer positief staan t.o.v. dit initiatief. Onze alumni vereniging onderwijskunde ontleent immers zijn bestaansrecht en ontwikkeling aan de basis die door Leon van Gelder in 1964 is gelegd. De ALV heeft tevens uitgesproken dat zij haar bijdrage passend vindt richting al degene die zich in de afgelopen jaren binnen de AVOG hebben ingespannen om het gedachtengoed van Van Gelder verder te ontwikkelen.

Namens het bestuur wens ik u veel leesplezier en tot 20 mei a.s.

Met vriendelijke groet,

Roelof Nijenbanning (vz)

2.1 Notulen 22 mei 2015 ALV AVOG

Plaats: UMCG, Groningen

Tijd: 13.15 - 14.00

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen welkom.

2. Mededelingen en ingekomen stukken

Geen.

3. Notulen ALV 2014

De notulen worden vastgesteld.

4. Jaarverslag 2014 AVOG

In het jaar 2014 is het bestuur 5 keer bijeen geweest.

1e) Er is enthousiast gewerkt om het symposium en de ALV in juni 2014 tot een groot succes te maken. Dat is meer dan gelukt. Er waren maar liefst 50 deelnemers bij ons jaarlijks symposium en algemene ledenvergadering in 2014. De reacties waren zeer positief. Het was dan ook een zeer inspirerend symposium waarbij prof. dr. Tamara van Gog ons meenam in de boeiende wereld van “Eye Tracking” en dr. Hilda Amsing ons vertelde over de resultaten van 50 jaar Onderwijskunde. Iedere deelnemer kreeg het jubileumboekje: “50 jaar onderwijskunde en onderwijsonderzoek in Groningen” uitgereikt.

2e) In 2014 hebben we de voorbereiding gedaan voor een nieuw symposium in combinatie met de algemene ledenvergadering op vrijdag 22 mei 2015 in het Universitair Medisch Centrum Groningen.

3e) 2014 was voor ons bestuur ook een spannend jaar, want afgelopen jaar is het betalingsverkeer overgestapt op een Europees systeem voor betalingen. Dat betekende dat het systeem voor automatische incasso's op z'n kop is gezet en dit stelde nieuwe eisen aan onze administratie. We hebben moeten overschakelen naar nieuwe software om de inning volledig te laten plaatsvinden via automatische incasso.

4e) In 2014 is ons ledenaantal gestegen en staat nu op maar liefst 175 leden. Voor onze leden hebben we in 2014 onze jaarlijkse nieuwsbrief gemaakt en hebben we een groep op LinkedIn waar banen en stages en andere zaken die van belang kunnen zijn gemaakt.

5e) In 2014 hebben we uitvoerig overleg gevoerd met de faculteit Onderwijskunde om onze alumnileden te betrekken bij de opleiding. Bijvoorbeeld bij deelname aan de adviesraad van de opleiding en bij het genereren van stageplekken.

5. Financieel verslag

Enkele opmerkingen vooraf:

- Net als de vorige jaren staat er veel geld op de rekening. Het bestuur heeft een idee om geld te doneren voor het maken van een portret van Van Gelder. Zie agendapunt 7.
- De kosten voor het online boekhouden zijn hoog. In 2015 wordt gekeken naar een andere bank met lagere kosten voor het boekhouden.
- Met de huidige administratie krijgen we veel terug stortingen. In 2015 wordt de administratie beter gestroomlijnd zodat dit in de toekomst minder vaak voorkomt.

De kascommissie heeft naar het jaarverslag gekeken en adviseert de ALV decharge te verlenen aan het AVOG bestuur.

6. Begroting

De begroting wordt goedgekeurd.

7. Hoogleraarsportret Van Gelder

Door de faculteit is gevraagd of wij (alumni AVOG), in het kader van 50jaar onderwijskunde bij de RUG, geld willen doneren voor het maken van een hoogleraarportret van Van Gelder. De vereniging heeft afgelopen jaren weinig geld uitgegeven. Het leek het bestuur een goed idee om 7000 euro te doneren, zodat het portret gemaakt kan worden. De ALV gaat hiermee akkoord.

8. Afscheid bestuurslid AVOG, Carla Rink

Na ruim 18 jaar lid te zijn geweest van het bestuur van de alumnivereniging AVOG neemt Carla Rink afscheid. Wij bedanken haar voor haar inzet.

9. Benoemen nieuwe bestuursleden AVOG, Hanke Korpershoek en Dorinde Jansma

Met het vertrek van Carla Rink is ruimte gekomen voor nieuwe enthousiaste bestuursleden/ lid. Om het contact met de RUG / faculteit onderwijskunde te verbeteren is gevraagd of er alumni bij de faculteit werkzaam zijn, die zitting willen nemen in het bestuur. Hanke Korpershoek en Dorinde Jansma hebben zich aangemeld. Het bestuur en de ALV heet hen beide welkom. Het voornemen van het bestuur is dat er altijd 1 of 2 bestuursleden werkzaam zijn bij de faculteit. Om dit te regelen moeten de statuten gewijzigd worden. De ALV geeft goedkeuring voor zowel de benoeming als het wijzigen van de statuten.

10. WVTTK

11. Rondvraag en Sluiting

Het bestuur wil het secretariaat van GION hartelijk bedanken voor hun inzet van afgelopen periode.

2.2 Alumnidag 2016 Euroborg Groningen

De AVOG alumnidag komt er weer aan en wel op vrijdag 20 mei! De voorbereidingen zijn nog in volle gang, maar we kunnen alvast vertellen dat we een unieke en inspirerende locatie hebben kunnen regelen, namelijk de Euroborg in Groningen. Deze dag zal in het teken staan van 'TALENTONTWIKKELING en BEWEGING'.

Zoals gebruikelijk starten we deze dag met de jaarlijkse ALV, waarna een rondleiding plaatsvindt in de Euroborg. Aansluitend is er een symposium met diverse (sportieve) sprekers en zal de middag afgesloten worden met een borrel en diner. De sprekers worden nader bekend gemaakt.

Programma

12.30 – 13.00	Inloop
13.00 – 13.30	ALV
13.30 – 14.00	Ontvangst door FC Groningen
14.00 – 15.00	Rondleiding door FC Groningen
15.00 – 17.00	Symposium: Talentontwikkeling en beweging
17.00 – 18.00	Borrel (FC Groningen)
18.00 – 21.00	Diner (FC Groningen)

Aanmelding

U kunt zich aanmelden voor deze dag door een email te sturen naar: bestuur.avog@gmail.com
Vermeld s.v.p. of u wel of niet lid bent van AVOG en voor welke activiteiten u zich aanmeldt (ALV/Rondleiding/Symposium/Borrel/Diner)

U kunt ook onderstaande strook invullen en opsturen naar:

RUG AVOG
p/a GION, Sonja Abels
Grote Rozenstraat 3
9712 TG Groningen

AANMELDING AVOG ALUMNIDAG OP 20 mei 2016

Naam:

Adres:

Postcode en woonplaats:

Emailadres:

Wel / geen lid van AVOG

Meldt zich aan voor de volgende activiteiten: ALV/Rondleiding/Symposium/Borrel/Diner
(graag doorhalen wat niet van toepassing is)

2.3 Voorstellen nieuwe bestuursleden

Hanke Korpershoek

In mei 2015 ben ik toegetreden tot het bestuur van onze alumnivereniging. Na mijn afstuderen bij (de toen nog bovenbouwstudie) Onderwijskunde in 2005 ben ik als onderzoeksmedewerker bij het GION aan de slag gegaan en ben ik daar gepromoveerd op het onderwerp 'bètalent in het onderwijs'. Inmiddels werk ik alweer 5 jaar als universitair docent op het GION, waar ik verschillende cursussen verzorg in de reguliere bachelor Pedagogische Wetenschappen en de AOLB (academische pabo) variant en in de master Onderwijskunde. In mijn onderzoek richt ik mij op verschillende onderwerpen: keuzegedrag van leerlingen (bijvoorbeeld waarom sommige leerlingen juist wel of juist niet kiezen voor bètastudies), in hoeverre leerlingen in het voortgezet onderwijs gemotiveerd zijn en zich verbonden voelen met school, en hoe leerlingen zich ontwikkelen rondom de overgang van primair naar voortgezet onderwijs. Via de alumnivereniging hoop ik dat we de kennisuitwisseling tussen onderwijskundig onderzoekers en onderwijskundigen in andere functies verder kunnen bevorderen, zodat we van elkaars inzichten kunnen blijven leren. Wellicht ontmoeten we elkaar eens op een alumnidag of anderszins!

(www.hankekorpershoek.nl)

Dorinde Jansma

Dorinde denkt in oplossingen. Ze benadert situaties vanuit verschillende kanten. Haar onbevooroordeelde en onderzoekende houding zorgt er daarbij voor dat ze vaak meer ziet dan anderen in eerste instantie doen. Dorinde is organisatorisch en analytisch sterk en weet orde te scheppen in complexe informatie. Ze laat zich bovendien niet snel gek maken, zet door en straalt innerlijke rust uit. Dit heeft een rustgevende werking op anderen, die ze graag van dienst is. Haar ruimdenkendheid zorgt ervoor dat ze zich makkelijk openstelt voor anderen. Anderen kunnen op haar bouwen, ook in groter verband. Op bevlogen wijze zet Dorinde zich vrijwillig in voor de zomerkampen van Humanitas, de bouw van een zorgboerderij in Uganda en het leren van de toekomst bij de Nationale DenkTank. Ook binnen haar promotieonderzoek over de morele ontwikkeling en pestgedrag in het basisonderwijs probeert ze haar steentje bij te dragen aan de maatschappij. Dorinde schuwt echter niet om kritische vragen te stellen. Over de kracht van kennis: is emotie misschien een sterkere bron voor verandering? Over perfectie: is goed vallen belangrijker dan vliegen? En over leren: zou er niet veel meer gemaakt in plaats van geconsumeerd moeten worden in het onderwijs? Binnen de Alumnivereniging Onderwijskunde Groningen hoopt ze zelf in ieder geval (nieuwe mensen) te leren (kennen): graag tot ziens!

Dit jaar deed het UMCG haar deuren voor ons open. Hoe worden artsen opgeleid? Hoe geef je feedback? Hoe worden zieke kinderen begeleid? Allemaal vragen die 's middags aan bod zijn gekomen.

Peter Boendermaker, huisarts en al jaren coördinator docentprofessionalisering in het UMCG vertelde over het belang van het geven van goede feedback. Hij begon zijn presentatie met een eigen anekdote toen hij (ruim 30 jaar geleden) in opleiding was. Hij maakte hiermee duidelijk dat het geven, maar ook het vragen naar feedback heel belangrijk is om te leren. Het opleiden van nieuwe artsen is een hele uitdaging. De opleiding vindt plaats op de werkvloer, met echte patiënten. De combinatie van leren en werken, versterkt het opleiden maar zit het opleiden ook in de weg. Artsen moeten opgeleid worden maar dit mag absoluut niet ten koste gaan van de kwaliteit en patiëntveiligheid. Een aantal jaren geleden is men binnen de medische vervolgoopleidingen begonnen met het op gestructureerde wijze geven van feedback. Dit was een hele ommezwaai in de medische wereld. Waar voorheen de feedback was: 'goed gedaan' probeert men nu met feedbackregels de feedback te structureren dusdanig dat er van geleerd wordt zodat de arts in opleiding zich verder kan ontwikkelen.

Vervolgens nam Ria Bakker, orthopedagoog en hoofd van de educatieve voorziening van het UMCG het stokje over. Zij belichtte een hele andere tak van sport; het opleiden, begeleiden van zieke leerlingen binnen en buiten het ziekenhuis. Zij liet in haar presentatie zien wat de gevolgen van ziekte en behandeling zijn voor de ontwikkeling van leerlingen met een chronische somatische aandoening. De begeleiding van deze zieke kinderen vindt niet alleen plaats in het UMCG. Je zou eigenlijk moeten zeggen, juist niet. Doordat kinderen minder lang in het ziekenhuis liggen, maar nog steeds wel ziek zijn, vindt de begeleiding plaats thuis en binnen de school. In overleg met ouders en leerkrachten wordt gekeken wat de zieke leerling nog kan, welke aanpak het beste is. Met sprekende en soms ook verrassende voorbeelden liet zij ons kennismaken met dit onderwerp.

Tenslotte vertelde Jetse Goris over zijn werk. Jetse is een oud alumnus en heeft zijn hobby, ICT en games gecombineerd met onderwijskunde. Samen met chirurgen in het UMCG en ontwikkelaars van games hebben zij een spel ontwikkeld voor het leren van laparoscopisch opereren (opereren d.m.v. kleine incisies in de buik met camera en operatiegereedschap). Het spel vormt een onderdeel van de opleiding van de arts (m.n. chirurgen). In plaats van het oefenen van de vaardigheid in een saaie omgeving hebben zij een omgeving ontwikkeld die uitdagend is, waar verschillende levels van moeilijkheid in zitten, waar feedback direct zichtbaar is en waar men tegen elkaar kan strijden. De game was beschikbaar en de aanwezigen konden zelf oefenen met de game (wat best lastig was).

We hebben lang niet alle onderwerpen over opleiding en onderwijs aan bod kunnen laten komen. Toch hopen we dat iedereen heeft ervaren dat het UMCG een zeer boeiende omgeving is met zeer uitlopende en uitdagende onderwijskundige vraagstukken.

De volgende alumnidag van 2016 vindt in net zo'n inspirerende omgeving plaats, FC Groningen. Tot dan.

Groeten Pauline Bakker, bestuurslid AVOG en werkzaam in het UMCG

4.1 Over een handelingsgericht model voor eerstejaars engineering student success

Door Maartje van den Bogaard

In februari 2015 was het zover: ik verdedigde mijn proefschrift over eerstejaars studiesucces bij de TU Delft. Nu ik dat opschrijf met de bedoeling om iets te schrijven over mijn onderzoek voor de alumni nieuwsbrief, realiseer ik me dat het idee om bij de TU Delft te promoveren op een onderwijskundig proefschrift niet het meest voor de hand liggende scenario is voor veel onderwijskundigen. Eerst wat tekst over hoe het zo gekomen is, daarna iets over de inhoud!

Ik ben in 2005 bij de TU Delft begonnen als onderwijscoördinator bij een faculteit en daar kwamen al snel allerlei managementtaken bij. Heel leuk en dynamisch en al snel kon ik doorstromen naar een functie als docenten-trainer en onderwijsadviseur. Vanuit die rol heb ik meegewerkt aan allerlei kleine projecten op het gebied van studiesucces. Op gegeven moment ontstond er een mogelijkheid om van al deze kleine projecten een promotie-traject te maken in opdracht van de dienst Onderwijs en Studentzaken. Ik kon zelf op zoek naar promotoren. Dat was een luxe die je niet vaak tegenkomt. Toen ik op gesprek ging bij de hoogleraar ‘systemen en simulatie’ bleek al snel dat deze man duidelijke en onderbouwde ideeën had over onderwijs. Tevens bleek hij eigenlijk wiskundige te zijn en stelde dat elke promovendus van hem alle wiskunde in het proefschrift moest kunnen uitleggen. Ik kon mijn borst natmaken, want bij Methoden en Statistiek moest ik het vooral hebben van Margot Jansen’ spreekuren waarin we alle opdrachten doorspraken! Mijn dagelijks begeleider werd mijn leidinggevende, een onderwijspsycholoog die zich had toegelegd op problem-based learning.

Ik was wel de enige die zich binnen de afdeling System Engineering bezig hield met onderzoek naar onderwijs, maar dat was geen bezwaar. De gesprekken gingen niet over onderwijs, maar over hoe je eigenlijk tot modellen van de werkelijkheid komt, welke benaderingen je daarin kunt volgen, welke rol modellen kunnen spelen in onderzoek en wat dat betekent voor de methoden die je kiest voor je onderzoek. Ontzettend boeiend, want dat was een onderwerp dat bij Methoden eigenlijk nooit aan bod was gekomen, maar redelijk essentieel is voor onderzoek doen. Bij Methoden en Statistiek was de teneur om verbanden tussen een beperkt aantal variabelen aan te tonen. Echter, een systeem is vaak meer dan de som der delen en daarmee is het van belang om te kijken hoe de relatie tussen variabelen verandert in samenhang met het grotere systeem.

Het onderzoek zelf kwam voort uit de observatie dat 50 jaar onderwijskundig onderzoek naar studiesucces en interventies geen zichtbare effecten hebben gehad op de rendementen van universitaire opleidingen. De vraag rees of we als instelling eigenlijk wel invloed hebben op studiesucces en zo ja, of we ‘genoeg van het juiste’ doen om effect te bereiken. We hebben geprobeerd om een handelingsgericht model te ontwikkelen, waarvan de resultaten daadwerkelijk toepasbaar zijn in de praktijk.

Als je daar niet expliciet je onderzoek op inricht, is dat kans dat je uiteindelijk met iets concreets komt, niet heel groot.

Voor het onderzoek heb ik bij twee cohorten groepen studenten meermalen geïnterviewd gedurende hun eerste jaar. Ik heb de studenten gevraagd om zelf modellen te maken voor hun eigen studiesucces. Studenten in de techniek zijn verbazingwekkend goed in staat om in modellen te denken en deze bijeenkomsten waren ontzettend informatief. Daarna hebben we een enquête uitgezet onder alle eerstejaars studenten en het structuurmodel dat uit de gesprekken naar voren was gekomen, doorgerkend. De dataset die we hadden, was heel rijk. We hadden zo'n 60 variabelen geïdentificeerd, waarvan we dachten dat ze er toe zouden doen. Deze vielen binnen de volgende clusters:

- Studentkenmerken en onderwijs- en roosterkenmerken
- Studiegedrag
- Percepties van de onderwijsomgeving, o.a. percepties van de docentkwaliteit, organisatie van het onderwijs en studieondersteuning.
- Student disposities (studentgebonden variabelen die onderhevig zijn aan verandering, zoals motivatie en academisch zelfvertrouwen)
- Studievoortgang (de afhankelijke variabele)

Het bleek dat er veel variabelen onderling correleerden, met correlaties tussen de 0,10 en 0,45 met heel kleine p-waarden. In het lineaire structuur model bleef er bijna niets van over. Eigenlijk deed alleen het wiskunde-cijfer ertoe, studentdisposities en studiegedrag bleken sterk met elkaar samen te hangen en de percepties van de onderwijsomgeving hadden alleen een indirect effect op de voortgang. Verhelderend, maar ook weer niet: eigenlijk was alles dat interessant was, niet terug te vinden in het model. Op basis van observaties en eigen ervaringen leek het me voor de hand liggen dat er veel variabelen zijn die er allemaal een beetje toe doen. Herkenbaar?

Uiteindelijk heb ik, samen met een collega die begin oktober is gepromoveerd bij de universiteit van Uppsala, mijn data gebruikt om te modelleren vanuit een ander paradigma, nl. complexiteitstheorie. In dit paradigma wordt er vanuit gegaan dat alles met alles samenhangt, dat er sprake is van emergentie: nl. dat als er ergens iets verandert, het hele systeem kan veranderen, en steeds op een andere manier. Een ander kenmerk van complexiteit is dat de naaste burens het grootste effect hebben op een variabele. Een complex systeem waar we allemaal veel ervaring mee hebben, is het weer. Dat kun je ook nooit helemaal voorspellen! Een drukgebied reageert sterker op het naastgelegen drukgebied dan op het gebied dat honderden kilometers weg ligt, maar ook dat gebied heeft uiteindelijk invloed. Als je studiesucces beschouwt als een weersysteem, kom je tot heel andere conclusies. Je ziet dan dat variabelen waar je van dacht dat ze bij elkaar hoorden, in verschillende subsystemen terecht komen. Je ziet ook dat de ene variabele altijd ongeveer hetzelfde doet, terwijl andere variabelen elke keer anders reageren op veranderingen in het systeem.

Het leukste aan dit model is dat het het discours over studiesucces verandert, want het dwingt je af te stappen van een oorzaak-gevolg-benadering naar een benadering die goed past in het systeemdenken: wat gebeurt er in mijn systeem als ik het voor elkaar krijg om aan deze knop te gaan draaien? De conclusies van mijn onderzoek zijn daarom de volgende: single-target-variable

interventies die gericht zijn op een enkele oorzaak van een lastig probleem als studiesucces, zullen zelden het gewenste effect hebben. One-size-fits-all interventies zullen ook zelden succesvol zijn. Het is beter om het probleem integraal aan te pakken en je af te vragen of een interventie voor alle studenten hetzelfde moet zijn. Monitoren van wat er gebeurt is daarbij van groot belang: om bij-effecten tijdig op het spoor te komen en te kijken of maatregelen ook echt doen wat ze moeten doen, moeten we op zoek naar data die ons daar ook informatie over kan verschaffen. Ik vermoed dat deze lessen niet alleen gelden voor het hoger technisch onderwijs, maar herkenbaar zullen zijn voor eenieder!

Wil je verder lezen? Mijn proefschrift getiteld 'Towards an action-oriented model for first year engineering student success. A mixed methods approach.' is gratis te downloaden via repository.tudelft.nl. Het bevat een Nederlandse samenvatting van het onderzoek.

Wil je meer lezen over complexiteitstheorie, dan is het proefschrift van Jonas Forsman uit Uppsala een aanrader. Hierin vind je een toegankelijk verhaal over complexiteit en het bevat de papers die we samen hebben geschreven over het onderwerp. Je kunt het vinden via uu.diva-portal.org als je zoekt op Jonas Forsman, Complexity Theory and Physics Education Research: the Case of Student Retention in Physics and Related Degree Programmes.

Je kunt me ook mailen via maartje.vandenbogaard@gmail.com.

4.2 De Nederlandse Vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO)

Door *Robbert van Kampen*

Circa twee jaar geleden heb ik op een AVOG vergadering gesproken over de beroepsvereniging voor pedagogen en onderwijskundigen. In dit licht heeft Maartje mij gevraagd hierover een artikeltje te schrijven waar ik graag gevolg aan wil geven. Voluit heet deze beroepsvereniging de Nederlandse Vereniging van pedagogen en onderwijskundigen, afgekort NVO. De (statutaire)vestigingsplaats is Utrecht. Datum van oprichting is 24 maart 1962. Ik ben zelf jarenlang actief binnen de NVO. Direct na mijn studie Onderwijskunde (1984) ben ik lid geworden van de NVO en maakte deel uit van de toenmalige sectie Onderwijskunde. Totaal aantal leden van de NVO was circa 2000 leden waar van 400 leden aangesloten waren bij deze sectie.

De grootste groep leden wordt gevormd door orthopedagogen. Dat is ook nu het geval. De vereniging is, anno 2015, uitgegroeid naar ruim 6500 leden. Echter het aantal onderwijskundigen is relatief (maar ook absoluut) sterk teruggelopen. De teller staat stil bij 100 leden. Dat is jammer. Echter de NVO heeft kort geleden alle geledingen binnen de pedagogiek (denk aan algemene en wijsgerige pedagogen, orthopedagogen en onderwijskundigen) onder 1 noemer geplaatst, n.l. die van de pedagogen. En daar liggen m.i. binnen (en buiten) de vereniging onze kansen voor de pedagoog onderwijskundige. Immers afgestudeerde onderwijskundigen afkomstig van de Rijksuniversiteit Groningen zijn pedagogen waarbij de belangen en ontwikkeling van het kind centraal staan en dit

sluit naadloos aan op het pedagogisch perspectief (visie document NVO-2014-2017). Het Pedagogisch Perspectief (zie website NVO onder www.nvo.nl/publicaties) richt zich op een viertal pijlers.

Ze wil dat:

- Opvoeders kinderen veiligheid en bescherming bieden;
- Opvoeders kennis en waarden overdragen, mogelijkheden en grenzen stellen;
- Ondersteuning aan opvoeder en kinderen doelmatig is;
- Opvoeders advies krijgen van aantoonbare vakbekwame professionals.

Het gaat te ver om al deze pijlers, voorzien van ambities, allemaal door te nemen. Voor de onderwijskundige is vooral pijler 2 van belang. Het gaat hierbij om dat ieder kind zich in alle opzichten optimaal moet kunnen ontwikkelen en kunnen deelnemen aan de samenleving. Opvoeders dragen daartoe kennis, vaardigheden en waarden over. Onderwijs is een specifieke vorm van opvoeding, primair gericht op het overdragen van kennis. Goed onderwijs, allereerst op scholen maar als kinderen niet naar school kunnen, ook binnen andere (woon)voorzieningen – is voor de NVO cruciaal voor de maatschappelijke participatie (ik citeer letterlijk uit het Pedagogisch Perspectief).

De ambitie op dit terrein is al volgt geformuleerd:

- NVO-pedagogen gaan uit van wat kinderen wel kunnen en stimuleren anderen om kinderen ook op die manier te benaderen;
- NVO-pedagogen ondersteunen leerkrachten bij het ontwikkelen van pedagogische relaties met individuele leerlingen en met de groep als geheel;
- NVO-pedagogen helpen leerkrachten bij het omgaan met verschillen tussen leerlingen, in leervermogen, in leerstijl en in gedrag;
- NVO-pedagogen ondersteunen de afstemming en samenwerking tussen school, ouders en eventueel andere betrokken organisaties.

Voor de pedagoog onderwijskundigen ligt m.i. dan ook een uitdaging om hieraan (in het bijzonder bolletje 2 en 3) een substantiële bijdrage te leveren.

Zoals vermeld bestaat de NVO uit ruim 6500 leden. Kijken we naar de leden dan zien we dat ze voornamelijk werkzaam zijn in de volgende werkvelden: Onderwijs, jeugdhulp, gehandicaptenzorg, (geestelijke) gezondheidszorg en een eigen praktijk (orthopedagogen). In de meeste werkvelden is de een onderwijskundige niet zo zichtbaar. Echter de pedagoog onderwijskundige heeft wel een duidelijke positie in het onderwijs.

Binnen de vereniging zorgen we samen met de andere pedagogen dat we verbinding voelen en dat we daardoor onze positie in het gehele maatschappelijke krachtenveld kunnen verbeteren en versterken. De vereniging doet dat met de volgende instrumenten: dienstverlening, belangenbehartiging, kwaliteitsbevordering en –bewaking.

Dat laatste laat zich vertalen in onder meer registraties. Voor de pedagoog onderwijskundige kan toelating in het register Master NVO basispedagoog van belang zijn. Deze registratie kan plaatsvinden op grond van een Universitair Masterdiploma Pedagogiek of Onderwijskunde dat bestaat uit een genormeerd aantal credits aan theoretische en praktische eisen. Met de aantekening

dat het om opleidingen gaat die door de NVO zijn geaccrediteerd. Doelstelling van de registratie is het afgeven van een keurmerk van kwaliteitsbewaking en bevordering waarmee geregistreerde leden hun voordeel kunnen doen op de arbeidsmarkt.

Zoals gezegd, de vereniging bestaat voor het grootste deel uit voornamelijk orthopedagogen. Tot nu toe zijn onderwijskundigen landelijk alleen verenigd binnen de NVO ook al is hun aantal relatief klein. Een andere onderwijskundige beroepsvereniging bestaat niet in Nederland. Ondanks het feit dat het merendeel uit orthopedagogen bestaat is mijn stellige overtuiging dat er voor de pedagoog onderwijskundige veel te winnen valt binnen en daardoor ook buiten onze landelijk georganiseerde vereniging zoals de NVO.

Deze win-winsituatie schep je niet als onderwijskundige beroepsgroep alleen maar dat doe je vooral in samenwerking met andere pedagogische disciplines, zoals de orthopedagogen. Zoals aangegeven de sectie Onderwijskunde niet meer. Daarvoor in de plaats bestaat er wel een netwerk "Onderwijs" waarin pedagogen onderwijskundigen en orthopedagogen een plaats hebben. Passend onderwijs maakt hiervan deel uit.

Tot slot het volgende: Onze voorzitter is Jim Bijlstra en heeft onderwijskunde gestudeerd aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Ik hoop dat ik met deze bijdrage jullie belangstelling heb gewekt voor onze beroepsvereniging. Voor meer informatie verwijst ik naar onze website www.nvo.nl

Robbert van Kampen,

Lid Algemeen Bestuur NVO

5.1 Faits divers uit de wereld van Onderwijskunde en GION

Door Prof. Dr. Roel Bosker

Een internationale afstudeervariant: *Evidence Based Education*

De masteropleiding onderwijskunde kende sinds een jaar of 10 een internationale variant, waarop studenten uit de hele wereld afkwamen. De laatste jaren liepen de aanmeldingen echter terug, hetgeen ons deed besluiten, met hulp van een investeringssubsidie van de RUG, een nieuwe internationale afstudeervariant te maken, die ook open staat voor Nederlandse studenten, passend in de Groningse traditie: Evidence Based Education. Kern van het onderwijsaanbod zal zijn: de nadruk op gebruik van gegevens door onderwijsprofessionals om hun dagelijkse onderwijspraktijk te verbeteren, het leren uitvoeren van systematische literatuurreviews op een bepaald thema, het leren gebruiken van in toptijdschriften verschenen reviews en meta-analyses, het leren reconstrueren van onderliggende theorieën en het zoeken van bewijs voor hun werkzaamheid bij bestaande onderwijsmethoden, en het ontwikkelen van gefundeerde verbeterplannen voor het onderwijs. Deze nieuwe afstudeervariant gaat in September 2016 van start.

Effectief burgerschapsonderwijs

Magda Isac promoveerde op 1 oktober 2015 op het proefschrift “Effective Civic and Citizenship Education: A Cross-cultural Perspective”. In haar proefschrift doet zij verslag van de mate waarin scholen bijdragen aan de burgerschapscompetenties die leerlingen verwerven. Haar conclusie is dat de rol van de school gering is, aangezien de ontwikkeling van burgerschapscompetenties vooral in andere contexten, zoals het gezin tot stand komt. Dat geldt met name voor houdingen en waarden. De ontwikkeling van kennis over democratie en democratische beginselen wordt daarentegen wel voor een deel door scholen beïnvloed – met name in scholen waarin deze onderwerpen op een open en constructieve manier bediscussieerd worden. Geïnteresseerden kunnen het proefschrift downloaden: [http://www.rug.nl/research/portal/publications/effective-civic-and-citizenship-education\(a82ae98c-ob18-476a-b18c-d9fe439e0757\).html](http://www.rug.nl/research/portal/publications/effective-civic-and-citizenship-education(a82ae98c-ob18-476a-b18c-d9fe439e0757).html)

Leerstrategieën

Anouk Donker-Bergstra verdedigde haar dissertatie “Towards Effective Learning Strategies” met succes op 11 juni 2015. Om effectief zelfregulerend te leren, moeten leerlingen in staat zijn om verschillende leerstrategieën flexibel in te zetten. Hiervoor hebben zij specifieke kennis en vaardigheden nodig, ook wel metacognitie genoemd. Metacognitie is een complex begrip, waardoor leerkrachten het lastig vinden om leerlingen te helpen bij het ontwikkelen hiervan.

Aan het proefschrift lagen drie doelen ten grondslag: 1) een model van metacognitie ontwikkelen dat bruikbaar is in de onderwijspraktijk, 2) nagaan of leerkrachten getraind kunnen worden dit model te gebruiken om de metacognitie en daarmee prestaties van hun leerlingen te verbeteren en 3) nagaan welke strategieën het meest effectief zijn om prestaties te verbeteren, en hoe deze het best getraind kunnen worden. Uit het proefschrift blijkt dat het ontwikkelde model deels teruggevonden werd in de onderwijspraktijk (groep 7/8). De leerlingen hadden hun metacognitieve kennis en vaardigheden maar ten dele ontwikkeld. Leerkrachten werden getraind in toepassing van dit model in hun

begrijpend lezen lessen in de bovenbouw van het basisonderwijs. Helaas slaagden zij er niet in de leerprestaties of de metacognitie van hun leerlingen te verbeteren.

Dankzij meta-analytisch onderzoek, waarbij een groot aantal onderzoeken systematisch is vergeleken, is veel kennis verkregen met betrekking tot het derde doel. Het aanleren van metacognitieve kennis, planning en taakwaardering blijken de meest effectieve elementen van strategietrainingen.

Het volledige proefschrift is te vinden via:

<http://www.rug.nl/research/portal/publications/towards-effective-learning-strategies%28e8b7a9e7-672e-4b38-80ed-8feacb2417f7%29.html>

Een professionaliseringsprogram voor rekenonderwijs

Lieneke Ritzema promoveerde op 5 november 2015 op het onderwerp “Professional Development in Data Use. The Effects of Primary School Teacher Training on Teaching Practices and Students’ Mathematical Proficiency.” Onvrede over de rekenprestaties van Nederlandse leerlingen heeft geleid tot nationaal beleid, zoals OpbrengstGericht Werken (OGW). In dit proefschrift staat de vraag centraal in hoeverre een leerkrachtentraining op het gebied van OGW leidt tot een verandering in het gedrag van de leerkrachten en tot een verbetering van de rekenprestaties van de leerlingen. De training bestond uit drie aan elkaar gerelateerde, effectief gebleken componenten, te weten a) door de leerkracht vastgestelde, inhoudelijk onderbouwde, prestatiedoelen, b) door leerkrachten aangeleerde vaardigheden om data te analyseren en interpreteren en c) de introductie en/of versterking van algemene effectieve instructiestrategieën.

De empirische studies laten zien dat professionalisering van leerkrachten op het gebied van OGW niet eenvoudig is. De combinatie van de empirisch onderbouwde componenten leidde niet of nauwelijks tot aanpassingen in leerkrachtattitudes en handelen in de klas en, als gevolg daarvan, ook niet tot verbeteringen van de rekenprestaties van leerlingen. Dit ondanks de naleving van algemeen aanvaarde kenmerken van effectieve leerkrachtentrainingen. Het proefschrift kan hier gedownload worden:

<http://www.rug.nl/research/portal/publications/professional-development-in-data-use%280a96bd4b-2aea-4821-9ea0-100dd673ca7f%29.html>

Nieuw project: Cognitieve, meta-cognitieve en motivational hints

Anouk Donker, Danny Kostons en Marie-Christine Opdenakker hebben een grote subsidie verworven voor een langlopend onderzoek naar zelfgestuurd leren. Zelfgestuurd leren wordt steeds belangrijker, ook voor de leerlingen in het voortgezet onderwijs. Maar deze groep heeft nog moeite met het zelfstandig bestuderen van teksten/leerstof, en ook hun docenten vinden het lastig om deze vaardigheden aan te leren. In dit onderzoek ontwikkelen en testen onderzoekers samen met docenten een digitale leeromgeving met cognitieve, meta-cognitieve en motivational hints, die het (aan)leren van leerstrategieën ondersteunt voor de vakken aardrijkskunde en geschiedenis in de onderbouw, waarbij de focus ligt op begrijpend lezen.

Nieuw project: Success for All in Nederland

Niet geheel toevallig volgend op het eredocoraat van Robert Slavin in 2014, is er een groot project gestart in de gemeente Groningen om het zeer goed onderzochte en effectief gebleken Amerikaanse programma Success for All te vertalen naar de Nederlandse situatie en te onderzoeken op zijn

uitvoerbaarheid en doeltreffendheid op een tiental basisscholen. Bij de projectuitvoering zijn o.a. betrokken Simone Doolaard, Mechteld van Kuijk en Marijke Mullender-Wijnsma. Achterliggende gedachte is dat door een totaal-aanpak een impuls te geven is aan de taalontwikkeling van jonge leerlingen, met name leerlingen die traditioneel vanwege hun achtergrond daar iets meer problemen mee ervaren. Subsidies werden verworven om in samenspraak met de gemeente Groningen en in samenwerking met drie schoolbesturen (het openbare O2G2, het protestants-christelijke VCOG en het katholieke KOC) en de Hanze Hogeschool het programma te ontwikkelen, en verder onderzoek te doen naar: de rol van ouderbetrokkenheid, de positie van leerlingen met leer- en/of gedragsproblemen, de sociaal-emotionele effecten en de cognitieve effecten van het Success for All programma. Voor informatie over Success for All zie: <http://successforall-nederland.nl/>

5.2 Scriptie-titels van afgestudeerde Onderwijskunde studenten (2015)

J.L.G. Algra:	Invloed van de ervaren werkdruk op het ziekteverzuim van basisschoolleerkrachten.
Hanna Bartling:	Extra examiner. Extra kwaliteit?
Carien Beijer:	Motivatie-instructie en samenwerkend leren: de effecten op de motivatie van leerlingen tweede klas havo/vwo.
Simone Bolt:	Instructie over zelfbevraging. Een studie naar de kwantiteit en kwaliteit van de instructie over zelfbevraging van leerkrachten in groep 4 t/m 8 tijdens begrijpend lezen.
Jessica Braakman:	Effectieve woordenschat instructie tijdens leeslessen.
Alyt Braaksma:	Effectieve kenmerken van docentprofessionalisering.
S.B. van Brink:	Another road to university education: an exploratory study on non-traditional students at Makerere University in Uganda.
Maaïke Buls:	Werkdruk versus werklast in het basisonderwijs. Een onderzoek naar de samenhang tussen de feitelijke werklast en de werkdruk van leerkrachten in het primair onderwijs.
Caroline Bijsterbosch:	De rol van directeuren en bestuurders binnen kwaliteitsverbetering van het basisonderwijs: één team, één taak?

Charlotte Cone:	Succesfactoren in het MBO: onderzoek naar de relatie tussen opleiding en studenttevredenheid binnen Landstede.
Sjiewke Dankert:	Morele ontwikkeling: Een onderzoek naar de samenhang tussen moreel functioneren volgens het vier componenten model met de factoren sekse, leeftijd en leerprestaties, bij basisschoolleerlingen uit Groningen en Friesland in de leeftijd van zes t/m dertien jaar.
Ijsbrand Drost:	Hoe passend is passend onderwijs?
Dorien Evers:	Betrouwbaarheid en validiteit van groepsgewijs uitgevoerde afstudeeropdrachten binnen hoger beroepsopleidingen.
Alwin Filius:	Teacher Evaluation and Feedback for Teaching Improvement. A Multilevel Analysis of Factors Influencing the Effect of Feedback.
Eva van der Geest:	Strengthening Resilience in teachers.
Stéphenie Groen:	Professionalis - e - learning? E-learning als middel voor professionalisering van leerkrachten.
Jalt de Haan:	Literatuurstudie naar effectieve methoden van differentiatie voor leraren in het voortgezet onderwijs.
Suzanne Heikamp:	De gevolgen van een combinatiegroep 1-2-3 voor leerkracht en leerlingen.
Koen ten Hertog:	Het ontwikkelen van een betrouwbaar meetinstrument aangaande leesstrategieën.
Lisa Heij:	De relatie van leerlingen met hun leerkrachten en klasgenoten en hoe deze samenhangt met schoolbetrokkenheid en school burn-out.
Suzanne Hoekstra:	Werkdruk anders ervaren door je karakter.
Maudy Hulsegge-Breemes:	Lesgebonden, tijdsgebonden.
Elleke Jagersma:	Toepassing van PGO-principes (etc.).

Fieke Jansen:	Leerkrachtcompetenties in ICT-gebruik.
Ryan Jansen:	De effecten van motivatie-instructie op de leerprestaties en motivatie van basisschoolleerlingen.
H.M. Japenga:	Zwakke basisscholen verbeterd: een evaluatie van de aanpak van kwaliteitsverbetering van voormalig (zeer) zwakke basisscholen in Noord-Nederland.
Ton Jonker:	School burn-out en schoolwerkbetrokkenheid onder VWO-leerlingen.
Marlou Jonkman:	Mondelinge vaardigheid en samenwerkend leren: het gebruik van werkvormen en de attitude hierover van leerkrachten op de Succes for All-pilotschool.
Jelly Joustra:	Kansrijke combinatiegroepen. Een onderzoek naar het concept 'Kansrijke combinatiegroepen' op de kennis en vaardigheden van de leerkracht en op de leerprestaties in de groepen 4, 5 en 6 voor de vakgebieden spelling en begrijpend lezen in de Basisschool.
Sharon Kollen:	De relatie tussen de peer status in de klas, de interactie tussen leerlingen en de mate van betrokkenheid bij het samenwerkend leren.
Carmen Lip:	De samenhang tussen de volgorde praktijk/theorie in het tweede studiejaar en de competenties behorend bij transformationeel leiderschap bij studenten HBO-V.
Judith Loopers:	Passend onderwijs voor iedere leerling.
Irina Mol:	School burn-out: prevalentie en samenhang met persoonlijkheidstrekken.
Wies van der Meer:	Een onderzoek naar verbetering van opbrengstgericht werken door leerkrachten.
Jojanneke Mulder:	De invloed van competitie op de (prestatie)motivatie van adolescenten uit het Voortgezet Onderwijs in Nederland.
Teska Numan:	De invloed van externe factoren op de ontwikkelingsbereidheid van basisscholleerkrachten.

Nienke Okkema:	De invloed van een reken coördinator op het rekenonderwijs binnen de school.
Edith Oppewal:	School is de plek voor het signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld.
Kübra Ozisik:	Congenitually deafblindness and effective instruction in communication and literacy.
Petra W. Peters:	‘Samen staan we sterk!’. Onderzoek naar samenwerkingsvormen door scholen en schoolbesturen in het primair onderwijs naar aanleiding van leerlingdaling.
Tim van der Ploeg:	Kennis van zaken: voorspeller van gedrag?
Anne-Margreet Pol:	De samenhang tussen schoolse self-efficacy en de tijd die leerlingen aan huiswerk besteden.
Irene Poort:	Academic group work in an international learning environment.
Christien Pries:	School burn-out en risicofactoren in de thuissituatie.
Selma Raats:	Een passend instrument voor Passend onderwijs. Onderzoek naar de mogelijkheden om de implementatie van Passend onderwijs te meten aan de hand van interviewprotocollen.
Alieke Reimert:	Extra hulp voor zorgleerlingen; motieven en doelstellingen van basisscholen.
Hetty Rutgers:	Vragen stellen bij teksten, waarom zou je? Kwaliteit van het stellen van vragen bij lessen begrijpend lezen en geschiedenis door docenten in het primair onderwijs.
Maxime Schipper:	De morele ontwikkeling van kinderen die pesten en kinderen die andere rollen aannemen bij peetsituaties.
Marjolein Schomaker:	Creativiteit in het voortgezet onderwijs.
Reanne Schreuder:	De administratieve taakbesteding van voltijd- en deeltijdleerkrachten in het primair onderwijs.

Lisa Sipma:	A longitudinal study about the applicability of the theory of reasoned action in predicting political participation of adolescents at age twenty, from intentions formulated at age fourteen.
Vera Smeenge:	Het gebruik van instructie over coöperatief leren bij begrijpend lezen in de groepen vier tot en met acht in het Nederlandse basisonderwijs.
I. Smid:	Executief functioneren in de adolescentie.
Laura Smids:	De rol van mentoren bij de bevordering van competentie, relatievorming en autonomie bij eerstejaarsstudenten binnen learning communities.
Emma Smit:	Het effect en de transfer van instructie in metacognitieve vaardigheden op het metacognitief vermogen en de motivatie van leerlingen.
Marit Spek:	Enchanting Teacher Resilience: do the years of experience play a role in motivation in relationship to resilience?
Marinda Spithoff:	Het effect van dominante doeloriëntaties op schoolbetrokkenheid en School burn-out.
Lotte Stougie:	Success for all parents? Een onderzoek naar ouderbetrokkenheid en thuislezen, gemeten in de Success for All-pilot.
Ester Tillema:	Een succesvolle en betrokken start op de PABO.
Eline Veenhof:	Lief dagboek. De dagboekmethode als instrument voor het meten van Passend Onderwijs.
Marleen Veldman:	Feedback als essentieel onderdeel van tutoring.
Annemiek Veltens:	Co-teaching in het basisonderwijs, belemmerende en bevorderende factoren.
Anneruth Verhoef:	Enchanting Teacher Resilience: do the years of experience play a role in motivation in relationship to resilience.

Jonne Vishedijk:	De interactie tussen leerlingen in groep 3. Een onderzoek naar het verloop van de interactie en het soort interactie tijdens de samenwerking.
Ilona Visscher:	Effortful control: een hoeksteen van de adolescent?
Hannah de Vries:	De kracht van 'Formative assessment'.
Wybrigje de Vries:	Het creatieve Componeerproces: "Wat doen en denken samenwerkende leerlingen?"
Suzanne ter Weele:	Passend Onderwijs, passend scenario?
Flin Wessels:	Personalized instruction: The egg of Columbus, or a fool's gold? A review of the effects of personalization on learning.
Kim Westemeijer:	het studiesucces van studenten met een functiebeperking op 'Windesheim'.
Inge Wichers:	Na het VWO: HBO of WO? Een kwalitatief onderzoek naar de keuze van vwo'ers voor hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs.
Döndü Yurtmaz:	Verschilt de taakbelasting naarmate leerkrachten onderwijservaring opdoen.

De Nieuwsbrief is een uitgave van de
Alumnivereniging Onderwijskunde Rijksuniversiteit Groningen (AVOG)

Redactie:

Bestuur AVOG

Roelof Nijenbanning

Pauline Bakker

Maartje van den Bogaard

Dorinde Jansma

Hanke Korpershoek

Robert Smeenk

Willeke Steursma

E-mail: bestuur.avog@gmail.com

Website: www.avogroningen.nl